

kultuur

Arvustus. "Reis metsa lõppu" kui palavikuunenägu

"Reis metsa lõppu" Autor/allikas: Herkko Labi

TEATER

Rasmus Kuningas

Täna kell 17.13

Uus lavastus

"Reis metsa lõppu"

Ekspeditsioon

Lavastaja: Lauri Lagle

Dramaturg: Eero Epner

Kunstnik: Allan Appelberg

Laval: Marika Vaarik, Jörgen Liik, Katariina Tamm ja Simeoni Sundja

Suhkruvati puhmad sulasid laual nagu jäämäed. Linnusuled uppusid halli värvi sees kui õliloikudes hinge vaakuvad kajakad. Kõige lõpuks jäi vaid ühtne hall pind:

parkimisplats või põllumaa. Etendus algas abstrakstet laadi keskkonnakriitikaga, mis on Lauri Lagle lavastuses küll esil, kuid pole esmatähtis.

Sakala 3 teatrimaja kammersaalis koondus lavaline tegevus ruumi keskel asuva laua ümber. See oli kogunemiskohaks, kus leidis aset omamoodi raamatuklubi. Tänapäevaks teemaks Juhan Jaigi "Ohemäe jahimehed" ning küsimus inimese ja metsa suhtest. See laud funktsioneeris ka omamoodi lavana, millel tehti nukuteatrit ja viidi läbi keemilisi reaktsioone, millele publik videokaamerate, projektori ja suure ekraani abil lähemale toodi. Loodi niinimetatud *lava-laval* olukord.

Näitlejate käsutuses oli seejuures suur hulk erinevaid mänguasju ja atribuutikat, mille abil lugu jutustada. Kõige märkimisväärsem ja huvitavam oli puukastide kasutamine võimendatud kõlakastidena, mida taoti nuiaga, kraabiti sulega või mille sisse hüüti, räägiti ja muidu häälitseti. See mõjus ka kontseptuaalselt kuidagi lootusetult: hüüda oma hääl kuhugi karpi, kus keegi seda ei kuule.

"Reis metsa lõppu" Autor/allikas: Herkko Labi

Jaigi novell, millel lavastus põhines, eksisteeris laval ka füüsilisel kujul – raamatuna, millest etendajad, keda oli laval neli, lühikesi lõigukesti pidevalt ette lugesid. Seega eksisteeris alusnarratiiv, mille ümber lavastus üles ehitati. Seejuures ei jäädud aga alati lookeskseks, ei takerdunud selle piiridesse, vaid astuti nendest julgelt üle.

Jäi mulje, et teksti avastati ja tõlgendati laval publikuga üheskoos, küsiti küsimusi, saadi inspiratsiooni, lasti mõttel lennata, tekstil endale nahakurdude vahele pugeda, et siis peast täiesti hulluks minna, ära kassida ning eksida ära fiktsiooni ja tõsielu vahele. See tähendas pikki monolooge ja etüüdlikke episoode, milles kaasaegsed sotsiaalsed probleemid segunesid Jaigi tegelaste, maailma ja inimese-metsa temaatikaga. Loodi meditatiivseid transsi soodustavaid helimaastikke, mis transportisid su metsa keskele, et sinna ühes raamatutegelastega ära kaduda.

Kohati tundus, et kogu trupp on seeni söönud, sest niivõrd pingeline, paranoiline ja palavikuline oli kogu õhkkond. Näitlejate kehakeel ja psüühika väljendasid peaaegu läbivalt mingit suurt kannatust ja ärevust. Mets oli siin loos ähvardav ja ohtlik, õhku ei olnud ja higi voolas.

Oli hetki, mil väga entusiastlikult anti edasi Jaigi lugu, mis lihtsustatult rääkis inimese vihast metsa vastu: hulk inimesi kadus metsa ära, mistõttu vannuti metsale kättemaksu ja hävingut. Tehti nukuteatrit, publikule selgitati ilusti, mis toimub, kes on loos tegelased, kus nad parajasti on ja narratiiv jooksis päris selgelt, kuid järgmisel hetkel rändas kellelgi mõte juba oma rada, tegelased hajusid, esile kerkisid isiklikud tunded ja mõtted, millel lasti endast välja joosta ja tekst leidis tee tänapäeva. Valitsemise võttis üle **idee**.

"Reis metsa lõppu" Autor/allikas: Herkko Labi

Läbi jooksid teemad stagnatsioonist, inimese võimetusest uute aegadega kohaneda, teispoolsusest ja surmast, vihast ja vimmast, mida tihti metsa ja inimese suhte taustal avati. Jaigi tekst oli pinnaseks, millelt peegeldati sisu vastavalt mõtteväljatustele, mis teksti lugedes võisid tekkida, kuid mida ei surutud alla, millele ei pandud kaant peale, vaid millel lasti publiku ees vabalt lennata kuni mõneks hetkeks murdsid nad end tekstist lausa täiesti vabaks.

Peale mõningast peata olekut ja maaniahoogu naasti aga alati tagasi maa peale, tagasi teksti, tagasi raamatu juurde. Seega esmajoones on lavastuse näol tegemist just raamatu adaptatsiooniga, looga, millel on algus ja lõpp, kuid mille jooksul kipub fookus kaduma, filosoofia üle võtma ning lugu ise võib-olla liiga tühjaks jooksuma. Seega Jaigi novelliga eelnevalt tutvumata, võib olla veidi keeruline liigelda selles looilma ja selle väliste ideede piirialas.

Inimese ja looduse ning selle kaudu ka metsa omavaheline lõhe või sootuks vastandus on iidvanad ja tekkinud juba maaharimise sünniga, mil metsast sai kodu asemel müstiline paik, n-ö ääremaa, kus leidsid aset hämarad lood. See polnud enam koht, mis pakkus peavarju, vaid paik, kus elasid jumalad ja haldjad, kus varitsesid erinevad pahalased ja ohud, kus asus portaal teispoolsusesse. Ja tundub, et sellest saadik on inimene metsa vastu sõda pidanud: teda raiunud ja põletanud, põlde rajanud, puudest laudu, toole ja klavereid ehitanud. Kuid mets on senini vastu pidanud ja inimene on seepärast vihane.

Lavastusest jäi domineerima agressiivne foon, kuidas inimene lihtsalt julmalt metsa vägistab, lõputult ja süütundeta. "A mis te arvate, et see on finaal vä?" küsib Jörgen Liik oma pidevalt uusi tuure üles võtvas soolos ja lajatab veel paar salmi sellest, kuidas ta pihlakale taha keerab.

Kuidas seda vimma metsa vastu tänapäeva kontekstis õigustada? Kui lavastuses on inimese viha looduse vastu põhjustatud isiklikust ja emotsionaalsest taagast, sest mets on neilt röövitud kallid inimesed, siis tänapäeva kontekstis väljendub see pigem üldises looduskeskkonna hävitamises, mida inimkond nii aktiivselt kui ka passiivselt oma olemasoluga ellu viib. *It's not personal. It's strictly business.*

"Reis metsa lõppu" Autor/allikas: Herkko Labi

Tavaline inimene ju ei kannu endas sellist viha kaasas. Usun, et kui küsida, siis tekitab mets tänapäeva eestlases üldiselt rahutunnet, see lõdvestab meeli, tema rüppe minnakse puhkama. Tagatipuks peame me ennast ometigi ka metsarahvaks. Aga võib-olla on see tingitud sellest, et me omame metsa üle kontrolli, ta ei hakka meile vastu, me majandame teda, meil on põlis- ja ürgmetsade asemel kultuurmetsad, sadade kilomeetrite jagu matkaradu ning suvilateni viivad asfaltteed.

Kui lavastuses ei oma inimene metsa üle kontrolli, vaid tunneb üksnes üksnes viha ja lootusetust, siis tänapäeval, mil see kontroll on olemas, väljendub see hävitustung just inimeste arvukuses, anonüümsuses ja sellest tingitud ükskõiksuses. Metsa eksinud jahimehed sõnastavadki lavastuse lõpuks kurjakuulutava ettekuulutuse, et kunagi tuleb metsa nii palju inimesi, et selle saab lõpuks maha võtta ja hävitada.

Tundub, et meid on nüüd piisavalt.

lauri lagle

ekspeditsioon

reis metsa lõppu

